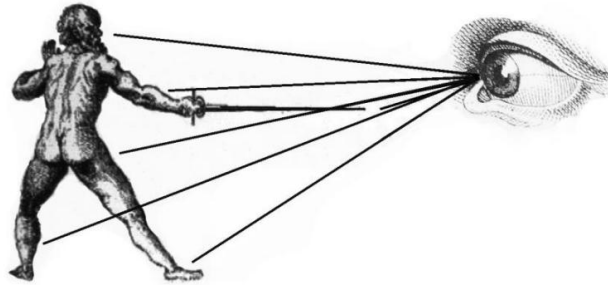

ГЛЕДАЊЕ ПРОТИВНИКА У МАЧЕВАЊУ

Чуло вида је главно и најважније чуло у борби. Око указује на правац, начин и брзину напада или на место и тренутак погодан за напад па и даје нападнутом или нападачу информацију на основу којих он делује.

Уништити противнику чуло вида (што многе животињске врсте имају за први и основни циљ напада или одбране) значи уједно и савладати га. Чуло вида, међутим, има једну веома битну особину – видно поље. Око, наиме, само у једној одређеној зони види оштро и то је зона потпуне, усмерене пажње која и доноси највећи број информација о посматраном.

Око, дакле, најбоље види само оно што посматра средишњим делом видног поља – све што је ван ове тачке спада у периферни вид и то види површно и нејасно. Из наведеног разлога многе животињске врсте су развиле очни апарат или су им тако постављене очи да имају веома широко видно поље, а неке буквално могу оштро видети у кругу од 360 степени (зец).

Човек, међутим, нема такве очи и његово гледање противника је ограничено видним пољем погледа. Из овог разлога се често поставља питање у шта мачевалац током борбе треба да гледа, у шта да усмерава поглед?

Прва школа.

Препоручује праћење погледом кретања противниковог сечива. Природа нам је, наиме, и дала орган вида да погледом уочимо опасности које нам долазе у сусрет како би на њих благовремено реаговали. За ову школу око се усмерава у оно што се креће ка нама и то има смисла јер погодак наноси сечиво па пратећи кретање противниковог сечива прецизно га контролишемо и реагујемо адекватно на њега.

Ова школа сматра да гледање противника у било шта друго одвраћа пажњу од оног шта он чини са својим мачем а што нападачу пружа прилику да изведе једну акцију пре него што нападнути успе да је уочи, изанализира и на њу одреагује.

Прва школа: погле прати кретање мача

Овај начин гледања се препоручује почетницима и ученицима у мачевању који још немају довољно, искуства, знања и осећаја за перцепцију покрета противника.

Главна мана изложеног начина гледања је следећа: кад нападнути посматра сечиво које му иде у сусрет а нападач с намером варке нагло промени правац кретања сечива како би ударио у другу тачку, нападнути док испрати оком ту промену и податак обради у мозгу како би одреаговао, већ је ударен. „Кад око види тада је касно“.

Представници ове школе на то одговарају да кад би ситуација била тако једноставна природа очи не би ни стварала. Наиме, промени кретања сечива коју је око видело исто је потребно време да би се реализовала као погодак и да ако на ту промену правца кретања сечива нападача (коју је око уочило) нападнути одмах реагује променом простора (променом дистанце) он добија време које му је потребно да адекватно реагује на варку коју је оком видео.

Уистину, овакав начин решавања изложеног проблема је могућ код линеарног мачевања у коме се одржавање дистанце и изводи једноставно (простим кораком у назад). Међутим, у случају борбе уз нелинеарно кретање (у свим правцима и из свих правца) одржавање дистанце је знатно сложеније па и његова перцепција оком због чега није лако заштитити се поуздано од варке на тако једноставан начин.

Друга школа

Друга школа сматра да мачевалац у борби треба да посматра шаку (руке) противника зато што њихов покрет покреће и мач а њихов положај упућује на правац дејства и радње противника.

О томе Капо Феро јасно пише: *„Пре свега када се неко нађе у борби мора да гледа у противникову наоружану шаку пре него у било шта друго, а како би видео све њене покрете и из тога закључио шта му је радити.“* Проблеми са овим начином гледања, међутим, углавном настају код лаких мачева код којих један скоро исти положај шаке усмерава врх мача на сасвим различите стране.

Проблем настаје и када мачевалац из једног истог положаја шаке може изводити различите радње (нпр. контраблок – сечење али и контраблок ударац јабуком; пробусно сечење али и ударац јабуком). Главни проблем за ову школу настаје, међутим, у дуелном мачевању у коме ако мачевалац гледа само и једино наоружану руку противника готово сигурно ће бити угрожен његовом другом руком или ногом.

Друга школа: поглед прати положај и кретања шака противника

Трећа школа

Захтева гледање противника у очи како би се на основу правца покретања његових очних јабучица сазнало у ком правцу следи његов напад. Наиме, нападач пре напада тражи оком отворену тачку коју ће напасти или затворену тачку коју ће нападом отворити – и то га одаје!

Ова школа изричито забрањују усмеравање погледа на покрете мача и ногу. То гледиште има смисла зато што поглед пре акције показује где ће акција ићи а што доводи у предност нападнутог који тако може и да је тамо раније очекује.

Трећа школа: поглед прати кретање очију противника

Овај начин гледања се препоручује старијим мачеваоцима који су већ извештили око за погледе противника и имају више искуства са повезивањем правца гледања са различитим врстама радњи телом и мачем.

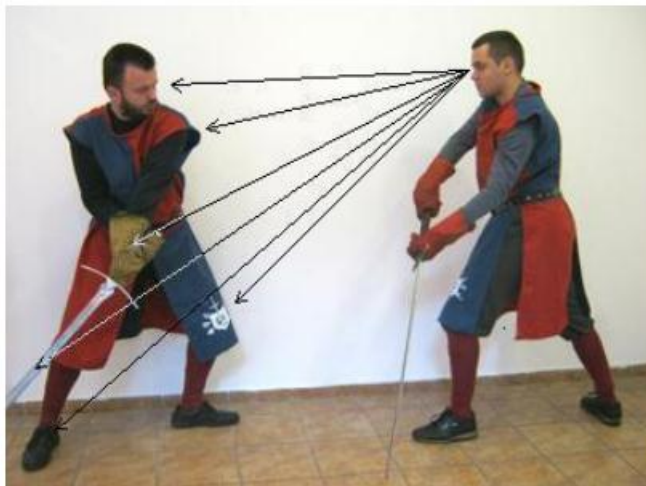
Но, овај начин гледања је поуздан само код противника који мачују натуралистички тј. почетника који користе широке покрете са јасно израженим и нескривеним тачкама напада, а које грчевито траже погледом на противнику. Уколико је противник, међутим, врстан мачевалац он ће крити свој поглед испод сужених капака, намерно ће поглед усмеравати на једну тачку а напад изводити на неку другу или ће нападе изводити уским варкама тако да нам правац његовог погледа неће ништа речи пошто његово исто видно поље покрива истовремено више зона његове акције. Такође, овај начин гледања је готово неупотребљив у мачевању лаким бодућим мачевима пошто су правци напада овим оружјем толико уски да их је немогуће разлучити. Поред овог, у куртоазној борби, у којој се користи заштитна маска или разне врсте кацига за главу које скривају поглед, овај начин гледања у борби је немогуће изводити.

Гледање у очи се још користи и као средство ступања у психолошку борбу. Из погледа противника могуће је открити његово психолошко стање (страх, смиреност, неверицу, нестрпљење...) па и одредити тактику коју је могуће користити. Но, ово је мач са две оштрице јер не само да наше буђење у његове очи може открити њему и наше психолошко стање (страх, неверицу, несигурност...) већ и он може намерно лажирати свој начин гледања (нпр. преплашено гледати у нас) како би нас довео у заблуду о свом унутрашњем стању.

Такође, гледање противника у очи може веома лако довести и до отварања могућности психолошког утицаја противника на нас. О томе говори и чувени мит о „горгоনিном“ погледу тј. очима које „скамањују“ погледом (поглед који изазива страх, непријатност, панику, стрепњу) или очима које умирују, смирују и делују успављујуће, „хипнотички“...

Четврта школа

Ова школа сматра да би се полемика предходне три могла с правом водити у бескрај, а што говори да су све стране на неки начин у праву и да предности сваке технике, дакле, треба користити као и мане избегавати, а све у зависности од околности.

Четврта школа: поглед који суксесивно „скаче“ са покрета на покрет противника

С тим у вези они указују на то како се свака животиња бори. Она у борбу ступа прво гледајући противника у очи покушавајући не толико да докучи правац напада или бекства колико да избори психолошку доминацију како би затим на први покрет његовог тела поглед усмерила у правцу покрета, па кад је напад избегнут опет поглед усмерила у очи. У таквој борби се, дакле, очи непрестано крећу и мењају тачку посматрања, а у складу са оним што се креће током борбе пратећи покрете суксесивно.

Четврта школа, дакле, сматра да уколико је противник невешт и погледом наивно показује тачку напада то треба искористити и гледати га у очи (уколико то не ремети наше или не одаје наше психолошко стање).

Уколико је вешт ваља нам применити другачију тактику. Сопствени поглед што више сакривати и њиме варати а на противников се не ослонити превише. Тада је мудрије држати се друге школе и не запетљавати се превише у игру очију већ посматрати кретање мача, покрете руку, ноге (задње или предње) противника, положај његовог тела...а што све може указати унапред на покрет или водити инстинктивном и рефлексном реаговању на њега.

Овакав начин гледања - покретним погледом, предпоставља врло висок степен увежбаности, мајсторства и искуства мачеваоца зато што захтева умеће не само брзог прелажења са једног начина гледања на други већ и способност хармоничног повезивања и предвиђања радњи противника из његовог погледа, покрета или позе тела и реаговања на њих када се догоде без најаве. Но, *„ако гледаш лево не видиш десно, ако гледаш горе не видиш доле...“*

Ова примедба има изузетну тежину с обзиром на технику дуелног мачевања и дворуког мачевања када напад мачем може долазити одозго а ударац ногом одоздо или када напад мачем може долазити са десна а дагом или штитом са лева... Из овог разлога постоји и пети начин гледања.

Пета школа

Ова школа има једно оригинално решење које се показује посебно значајним када је реч о дуелном, дворуком или војном (са више противника одједном) мачевању. То решење је на трагу мисли Сунг-цуа који каже: *„Ако противник ојача леву страну ослабиће десну и обратно, ако ојача напад ослабиће одбрану и обратно - ако ојача све биће свуда слаб. Али, ако ослаби све - биће свуда јак...“*

Кад је поглед усмерен на противникове очи оне везују пажњу па се не види нога, рука или мач. Кад је поглед усмерен у покрете ногу оне везују пажњу па се не види рука или мач. Кад је поглед усмерен на противников мач он везује пажњу па се не виде ноге и руке, ако је поглед усмерен на противникове руке оне везују пажњу па не се види мач и ноге, ако је усмерен на сопствени мач он везује сву пажњу па се не види противников мач, ноге и руке, ако је поглед усмерен у једног противника он не види покрет другог или још два поред њега... Дригим речима: *„Стрелац који погађа једну мету увек промашује цео преостали свет“.*

Пета школа: посматрање периферним видом – дифузан поглед на целог противника, поглед који прати симултано покрете противника

Дакле, оно што фиксира пажњу то је и обузима и везује а кад је нешто везано постаје једнострано, пристрасно и ограничено. Поглед, зато не сме бити усмерен ни у шта како би пажња у потпуности била слободна, обухватила цело тело и била једнако и неподељено распоређена свуда.

Усмерена и специјализована пажња на један узок - гледање само једног покретног дела на противнику, дакле, не може никад покрити могућност мноштва различитих последица које могу следити из њега. Из једне тачке и једног парцијалног покрета може следити напад на све тачке тј. он завршава увек интегрално. Само ако је пажња расута (а не усмерена) свуда она је свеочекујућа и без икаквог конкретног, везаног, усмереног и ограниченог очекивања. Само тада сваки покрет противника може бити виђен јер га гледа стотину погледа а не један усмерен. Само ако се посматра дрво у целини, а не овај или онај лист или грана на њему, видеће се и све гране и сво

лишће. То је такозвани широки, пејзажни поглед који смирено и опуштено симултано види све не гледајући ништа одређено и наводећи очи не да уочавају покрете на оном што гледају већ да их доживљавају.

За пејзажни поглед је, дакле, карактеристично да се њиме не гледа покрет већ се помоћу њега постаје свестан покрета. Суштина пејзажног посматрања противника је у гледању периферним видом (неоштро) а пошто је зона периферног вида шира он у већој површини перципира сваки покрет, уистину неоштро – али то је небитно за констатовање покрета. Из тог разлога ова школа препоручује „искључивање“ и слабљење у борби централног фокуса вида а максимално укључивање периферног.

Другим речима да се не види на противнику једна тачка одлично већ све тачке ослабљено. То се постиже тако што се поглед централног фокуса усмерава у зону плексуса противника а пажња се преусмерава на оно што периферни вид перципира. Други врло битан елемент у учењу пејзажног погледа је да покрет који периферни вид уочи и перципира не наводи посматрача да ка њему усмери централни фокус како би га „што боље видео“ већ да остане и даље миран и са истим расутим фокусом. У овом начину гледања, дакле, ништа не постоји што је значајније од другог да би се поглед усмерио и везао за то.

Да би се користио изложени начин гледања потребна је упорна вежба и психичка стабилност а мачевалац који је научио вештину периферног гледања у борбу ступа са карактеристичним погледом који као да „гледа кроз“ противника и „гледа нигде одређено“ - погледом који ништа не казује и веома подсећа на поглед слепог човека или човека који „зури“ у празно. Та еластичност и разноусмереност перцепције омогућава у борби највећи степен уочавања најразноврснијих покрета противника и њихове промене. У ту сврху мачеваоци за кориштење ове технике гледања вежбају "непокретан поглед" - посматрање лево-десно-горе-доле без померања очних јабучица.

Мачевалац који је развио способност концентрације гледања периферним видом свог противника види увек у целини његових покрета – „гешталт“, доживљава га интегрално. Из тог разлога и његов приступ и одговор на такав вид перцепције мора бити и сам такав: не диференцијалан, аналитички прецизан и прорачунат већ више интуитиван. Наведени начин гледања противника у борби, дакле, захтева не само добру увежбаност за висок степен периферног вида већ и висок степен усмерености пажње са чулног на унутрашње искуство и интуицију - дакле највиши степен вештине.

Овај начин гледања је посебно важан код мачевања у коме један мачевалац треба да се бори са више противника истовремено. Око и дух Кад је реч о употреби очију у мачевању мора се нужно говорити и о употреби духа мачеваоца. Ма колико било оштро и ма шта гледало око није ништа друго до обични оптички инструмент. Око само гледа - дух тек види. *„Светлост и сочиво, какву корист дају онима што памет немају?“* (латински натпис са талира из 1589. године). То важи не само за чуло вида већ и чуло слуха мачеваоца. Ухо слуша али тек дух чује. Свака је музика шкрипа за оног чија је душа раштимана. Стари Грци су зато говорили: „очи и уши су лоши сведоци ако је дух необразован“. Из овог разлога је у класичном образовању права уметност као највећа одгојитељица и оплеменитељ чула (која су по природи дивљачка и неотесана) најважнија за развој човека. У том смислу одређеној школи гледања припада и претежно одређени дух гледања.

Тако у првој и другој школи мачевалац гледајући у противника пажњу ока фиксира на мач и шаке који ће се покренути. Дух таквог мачеваоца је реактиван и

углавном пасиван јер нема времена за анализу. Због овога такав мачевалац на напад одговара или га изводи углавном инстинктивно и рефлексно. Он, дакле, не очекује већ реагује. Но, у овој школи, у којој мачевалац примарно мачује телесно, његов дух није мртав већ само секундаран пошто (уколико је паметан) он касније анализира оно што се десило па на основу тога доноси закључке и планове.

С друге стране посматрајући положај мача и начин његовог држања он, ако то зна, може видети не само његове намере већ и мане па и на тај начин правити тактику и стратегију борбе са сваким противниковим покретом пре него што га он изведе. Но, у борби у којој се око фиксира на мач изложене анализе су споредне и секундарне, посебно кад крене размена удараца. У трећој школи, која захтева веће умеће и искуство мачеваоца, он гледајући у очи противника пажњу фиксира на поглед који предходи акцији па и на основу тога предвиђа правац напада пре него што се он догоди. Дух таквог мачеваоца је примарно рационализаторски и аналитичан. Он не гледа покрет мача противника већ његове намере које одаје његов поглед и анализира оно што ће он учинити пре него крене то да учини. Тада се не реагује на противников напад већ се он духом унапред очекује спремно а рефлексно и инстинктивно у борби је секундарно.

Четврта школа и овде указује на мане сваке од њих појединачно и сматра да мачевалац треба пажњу духа који влада оком да преноси са једног на друго, по могућности предвиђа из очију али и реагује на основу већ изведеног покрета, духом види унапред шта ће се догодити али и духом анализира оно што се догодило да се то више не би догодило, да би се опет догодило или организовало догађање нечег сасвим трећег. Ова школа захтева врло висок степен концентрације, пажње, знања и искуства мачеваоца као и изузетну еластичност у начину борбе која се изводи час инстинктивно и рефлексно а час промишљено.

Пета школа, када је реч о усмерености пажње тврди: ако је пажња усмерена на победу, обузет си тиме, ако је усмерена на мач то те сасвим обузима, ако је усмерена на тело противника тиме је обузета, ако је усмерена на своје властито стање страха, надмоћи..., тиме је обузета. Мачевалац не треба када стане испред противника да буде обузет мноштвом мисли, премеравањима, процењивањима, предвиђањима, техничким триковима итд. Нико не може премерити бескрај и очекивати све па усмерен ум само случајно не промашује. Ниједна парцијалност и подељеност не може изаћи на крај са целином. Панорамски поглед тј. периферни начин гледања захтева у борби, дакле, и расуту пажњу. Расута пажња, међутим, није одсуство пажње већ само другачији квалитет пажње. То није концентрација усмерена у једну тачку 100% већ концентрација усмерена нпр. у пет тачака по 20%. То, дакле, и даље јесте пуна концентрација али другачије распоређена. Овакав начин мачевања захтева највиши степен увежбаности како менталне тако и моторичко-техничке зато што предпоставља велико искуство и дух који се креће брже од дискурзивног рачунања - дух вођен интуицијом, мишљу која да би дошла до закључка не промишља другу мисао већ је осећа. Мачевалац коме је перцепција очију на тај начин постала флуидна, као и његова пажња - дух, понаша се у борби као вода која се у сваком тренутку прилагођава свему и пролази крећући се у свим правцима без задржавања реагујући на све.

*

На овом месту треба указати на још две важне ствари везане за гледање у борби:

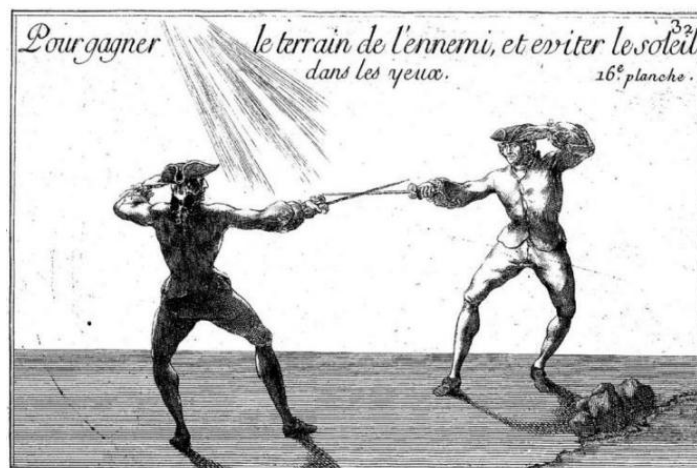
1. Промени тежишта перцепције током борбе. Наиме, мачевалац који напада треба током своје акције бити визуелно свестан не само покрете сопственог мача који се креће ка противнику већ и покрета противника самог и његовог мача. Иста је ситуација и када се мачевалац брани, он треба да је свестан покрете нападача али и својих сопствених покрета.

Но, овде постоји извесна хијерархија и редослед у вредновању освешћеног, а који зависи од околности. Тако, кад се напада примарно вредновање перципираног је на покрету којим нападамо а секундарно на покретима нападнутог.

Ситуација је, међутим, обрнута уколико нападамо са покушајем варке, а када се примарно вредновање перцепције усмерава на покрет (реакцију) нападнутог. У случају одбране ситуација је обрнута - примарно вредновање перципираног је усмерено на покрет мача и тела нападача а секундарно на сопствени покрет тела и мача. И овде је ситуација супротна уколико се на противников напад оговара контранападом као одбраном.

2. Посматрање простора у коме се води борба. Мачевалац изводећи своје акције треба да води рачуна о условима у којима се налази: препрекама иза леђа, угловима у које га противник сатерује, низбрдици, узбрдици, блату...

Мачевалац, у том смислу, не сме да гледа само противника и шта овај чини већ његов поглед треба непрестано да прати своје место у простору, место противника у простору и простор сам са предметима у њему који могу бити штетни али и корисни. Бити слеп за простор у коме се борба води исто је што и бити слеп за то шта противник у борби чини. У том смислу једна од главних и основних почетничких грешака је необазирање на положај сунца у борби. Дobar мачевалац одмах гледа да се постави са сунцем иза леђа и уколико наиђе на почетника то ће му лако поћи за руком. Уколико, међутим, наиђе на искусног противника борба ће се углавном водити уз тежњу да се поставе према сунцу бочно.

Бочни положај сунца у борби, Girard, „Traité des armes”, 1740

Напомена: Мачеваоци данас, у свету доминације гледања над мишљењем – визуелне културе над културом промишљања, чулне над духовном..., пасивног и прималачког над стваралачким, маштовитим и креативним, се у борби превише ослањају на очи. И док су очи пријемчиве и поводљиве па лако варају мисао је сумњичава и води опрезу а осећај је далековид и указујућ.

Мачевалац у борби, дакле, гледање испред себе треба да уравни са гледањем у себе јер оно што се оком види често није и оно што стварно јесте а оно што стварно јесте често се оком ни не може водети.

проф. Александар Станковић,
учитељ мачевања
Школе мачевања „Свети Ђорђе“
Београд, 2002
www.macevanje.org

